

Quy định pháp luật về thừa kế tài sản ảo của một số quốc gia và hàm ý hoàn thiện pháp luật Việt Nam

Nguyễn Duy Dũng*, Kim Thành Hoàng Huy, Hồ Thị Minh Quân

Khoa Luật, Trường Đại học Nguyễn Tất Thành

*nddung@ntt.edu.vn

Tóm tắt

Sự phát triển mạnh mẽ của công nghệ số đã làm nảy sinh một loại tài sản mới – tài sản ảo – mang cả giá trị vật chất, tinh thần, đồng thời cũng đặt ra những thách thức pháp lý đáng kể. Trong khi một số quốc gia trên thế giới đã thực hiện một số bước đi pháp lý để giải quyết vấn đề này, Bộ Luật Dân sự năm 2015 của Việt Nam hiện vẫn thiếu các quy định cụ thể về tài sản ảo. Dùng phương pháp phân tích tài liệu thứ cấp và phương pháp đánh giá tài liệu (desk review) để khái quát về tài sản ảo, xem xét các quy định pháp lý về thừa kế tài sản ảo của một số quốc gia và Việt Nam, đồng thời đề xuất các khuyến nghị để hoàn thiện luật pháp Việt Nam. Trong khi một số quốc gia đã đạt được tiến bộ trong việc thiết lập khuôn khổ pháp lý cho thừa kế tài sản ảo, hệ thống pháp luật của Việt Nam vẫn còn nhiều lỗ hổng. Việc đưa vào các quy định về thừa kế tài sản ảo giúp đảm bảo bảo vệ quyền sở hữu của cá nhân và có thể mang lại lợi ích kinh tế đáng kể cho xã hội.

Nhận	03/03/2025
Được duyệt	20/03/2025
Công bố	28/04/2025

Từ khóa

Tài sản ảo,
Bộ Luật Dân sự 2015,
quyền sở hữu tài sản ảo,
thừa kế tài sản ảo

© 2025 Journal of Science and Technology - NTTU

1 Đặt vấn đề

Công nghệ số đã và đang tác động mạnh mẽ và thay đổi xã hội loài người, những công nghệ như blockchain, trí tuệ nhân tạo (AI) và internet vạn vật (IoT) không chỉ tạo ra môi trường giao dịch số mà còn sản sinh nhiều loại tài sản số có giá trị thực tế, trong đó bao gồm: tài sản mã hoá, tài sản ảo, tiền số của ngân hàng trung ương, tài sản thực được token hoá. Những loại tài sản được thể hiện dưới dạng như: tiền điện tử (Bitcoin,

Ethereum), tài sản kỹ thuật số (tên miền, tài khoản mạng xã hội, vật phẩm ảo), dữ liệu cá nhân và tài sản phi vật chất trên không gian mạng [1], với giá trị kinh tế, tài chính, tài sản số đặt ra yêu cầu mới trong việc xác định quyền sở hữu và thừa kế. Trong các loại tài sản số, tài sản ảo (TSA) mang lại nhiều cơ hội phát triển về kinh tế, nhưng cũng tạo ra các khoảng trống pháp lý, đặc biệt về quyền sở hữu và thừa kế. Do tính chất vô hình, khác với tài sản hữu hình như động sản và bất

động sản, việc xác định quyền sở hữu và chuyển giao thừa kế trở nên phức tạp khi chủ sở hữu qua đời.

Hiện nay, TSA đang trở nên phổ biến và giá trị ngày một tăng nhưng khung pháp lý tại Việt Nam vẫn chưa theo kịp sự phát triển này, đặc biệt là trong vấn đề thừa kế TSA. Việc thiếu vắng các quy định về TSA nói chung và thừa kế TSA nói riêng có thể dẫn đến một số bất cập như: khó khăn trong xác định quyền sở hữu khi chủ tài sản mất đi dẫn đến rủi ro mất tài sản, ảnh hưởng đến quyền tiếp cận của người được thừa kế do những rào cản về bảo mật nhưng lại thiếu quy định pháp luật tháo gỡ vấn đề này [2]. Ngoài ra, việc không có các quy định pháp luật đến phân chia TSA công bằng minh bạch hay vấn đề về quyền riêng tư đối với các bên khi chủ tài sản qua đời. Cũng như, việc thừa kế TSA hiện nay không có quy định pháp luật điều chỉnh dẫn đến khả năng thất thoát nguồn thu từ thuế, nghĩa vụ tài chính đối với chủ sở hữu loại tài sản này.

Trên thế giới, phần lớn các quốc gia chưa có khung pháp lý hoàn chỉnh về sở hữu và thừa kế TSA, mặc dù một số nước đã ban hành các quy định nhưng vẫn mang tính thí điểm và chưa đáp ứng nhu cầu thực tế. Tại Việt Nam, TSA đã được đề cập trong một số lĩnh vực như an ninh mạng, nhưng các quy định này chủ yếu tập trung vào bảo vệ thông tin cá nhân mà chưa xác định đây là một loại tài sản độc lập, dẫn đến nhiều bất cập trên thực tế. Đặc biệt, việc đảm bảo quyền truy cập hợp pháp cho người thừa kế mà vẫn duy trì tính bảo mật của chủ sở hữu là vấn đề quan trọng, nhất là khi TSA được bảo vệ bởi công nghệ blockchain và mã hóa mật khẩu. Bên cạnh đó, do TSA có tính phi tập trung và biến động giá trị cao, việc định giá, phân chia di sản trở nên phức tạp, đặt ra yêu cầu phải có cơ chế xác định giá trị tại thời điểm thừa kế. Vì vậy, việc xây dựng một khung pháp lý linh hoạt và toàn diện là cần thiết nhằm bảo vệ

quyền lợi của chủ sở hữu và người thừa kế, đồng thời đảm bảo tính bảo mật, quyền riêng tư và sự ổn định của thị trường TSA, qua đó thúc đẩy sự phát triển bền vững của nền kinh tế số. Từ những lý do trên, việc nghiên cứu quy định của các quốc gia về vấn đề TSA, thừa kế loại tài sản này và đưa ra một số khuyến nghị cho Việt Nam là rất cần thiết.

2 Kết quả và thảo luận

2.1 Khái quát về TSA

TSA xuất hiện cùng với sự ra đời của mạng internet, phát triển mạnh mẽ nhờ sự ra đời của NSFnet (1986) và World Wide Web (1991). Sự bùng nổ internet tạo nền tảng cho TSA, bao gồm mạng xã hội, tiền ảo và các tài sản kỹ thuật số khác [3]. Từ năm 1997 đến 2016, nhiều nền tảng mạng xã hội ra đời như SixDegrees.com, Facebook, YouTube, Twitter, TikTok, thu hút hơn 5 tỷ người dùng toàn cầu. Những nền tảng này giúp hình thành một số loại TSA như tài khoản cá nhân, nội dung số, có giá trị kinh tế và tinh thần.

Bên cạnh TSA sinh ra từ mạng xã hội, tiền ảo cũng nổi lên như một loại tài sản số đáng chú ý. Năm 2008, Satoshi Nakamoto – một nhân vật ẩn danh – đã đăng bài viết “Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System” [4] trên bitcoin.org, giới thiệu về bitcoin, một loại tiền mã hóa dựa trên mạng ngang hàng. Bitcoin nhanh chóng thu hút sự chú ý và đặt nền móng cho hàng loạt đồng tiền mã hóa khác như Ethereum và Ripple. Sau đó, NFT ra đời đã đưa TSA lên một tầm cao mới, biến các tác phẩm nghệ thuật, bài nhạc và các dạng nội dung số khác thành những tài sản độc nhất vô nhị, có thể mua bán và trao đổi trên các sàn giao dịch kỹ thuật số. NFT đã bùng nổ trong những năm gần đây, tạo ra những vật phẩm kỹ thuật số với giá trị đôi khi lên đến

hàng triệu đô la [5] TSA đã tạo ra một hệ sinh thái tài chính mới, thu hút sự quan tâm của cả các nhà đầu tư cá nhân và tổ chức, đồng thời mở ra một kỷ nguyên mới cho thị trường tài sản kỹ thuật số. Tại Việt Nam, internet chính thức được sử dụng từ năm 1997, mở ra một không gian ảo, nơi người dùng có thể tạo ra nhiều loại vật phẩm ảo, các tài khoản trò chơi, mạng xã hội ... thông qua các hoạt động giao dịch, giải trí và thương mại, từ đó TSA cũng xuất hiện như một kết quả của quá trình số hoá xã hội. Trên cơ sở sự phát triển về công nghệ bao gồm AI và NFT, TSA ở Việt Nam cũng phát triển nhanh chóng, giá trị ngày một tăng [6].

Tài sản là một khái niệm gần gũi trong đời sống và pháp luật, bao gồm cả hữu hình (tiền, vật...) và vô hình (quyền tài sản), có giá trị kinh tế, pháp lý. Tài sản có thể có được do khai thác từ thiên nhiên hoặc tự tạo lập để đáp ứng nhu cầu con người. Cùng với sự phát triển của xã hội, tài sản ban đầu chỉ là những dạng thô sơ, như nhà cửa, máy móc, các công cụ, ... Nhưng ngày nay, đã xuất hiện khái niệm về loại tài sản mới – TSA và internet là môi trường tồn tại loại tài sản này. Tại Việt Nam, TSA vẫn chưa được quy định trong bốn dạng tài sản ghi nhận tại khoản 1 Điều 105 Bộ Luật Dân sự (BLDS) gồm vật, tiền, giấy tờ có giá và quyền tài sản, dẫn đến tranh cãi về tính hợp pháp của TSA.

Tại một số quốc gia TSA đã được thừa nhận là một loại tài sản, có thể lý giải qua một số lý do như sau: *thứ nhất*, chủ tài sản có quyền kiểm soát, trao đổi mua bán đối với TSA như thêm, chỉnh sửa, xoá bỏ hoặc bảo vệ bằng mật khẩu, giao dịch, thậm chí quy đổi thành tiền vật lý, điều này thể hiện ba quyền năng của quyền sở hữu là quyền chiếm hữu, định đoạt và sử dụng. *Thứ hai*, TSA có giá trị kinh tế, hoạt động thanh toán và lao động giúp TSA có giá trị tương tự tài sản truyền thống, một số loại TSA có khả năng liên kết với tiền tệ thực tế thông qua

mua bán, quy đổi trên các sàn giao dịch kỹ thuật số. *Thứ ba*, TSA có không gian tồn tại là không gian mạng và không gian vật lý là các máy chủ. Không gian này là dữ liệu điện tử như dung lượng ổ đĩa hoặc không gian trong hệ thống trực tuyến như hộp thư điện tử, trò chơi trực tuyến, mạng xã hội, máy chủ đám mây. Điều này tạo cơ sở cho việc sử dụng và bảo vệ TSA tương tự như tài sản truyền thống.

Qua những phân tích trên, có thể hiểu TSA là tài sản dưới dạng dữ liệu tồn tại trong không gian mạng và được lưu trữ trong ổ đĩa, đám mây dữ liệu hoặc công nghệ khác có liên quan đến máy tính, biểu hiện dưới các dạng mã số, giá trị được thành tiền hoặc không và có thể chuyển giao, chúng được truy cập thông qua các kênh vật lý như máy tính, ổ cứng, điện thoại thông minh hoặc máy chủ của bên thứ ba [7]. Ngoài ra, TSA còn được tiếp cận dưới khía cạnh là những dữ liệu vô hình được lưu trữ kỹ thuật số, có thể có giá trị về kinh tế hoặc tinh thần đối với chủ sở hữu [8]. Bên cạnh đó, khi đề cập đến thuật ngữ “tài sản ảo” một số nhà nghiên cứu thường nhấn mạnh đến giá trị tài chính và tính có thể giao dịch được trên không gian số [3]. Việc nhấn mạnh khía cạnh tài chính của TSA cũng gợi mở khả năng nội tại về thừa kế của nó nhưng lại thiếu những quy định và cơ chế thực thi trên thực tế, cho thấy pháp luật đã không theo kịp sự phát triển của xã hội. Tiếp cận phân loại TSA có hai hướng chính: (1) dựa trên giá trị kinh tế và (2) dựa trên hình thức biểu hiện.

Nếu dựa trên giá trị kinh tế của tài sản bao gồm loại có giá trị kinh tế như các đồng tiền kỹ thuật số, chứng khoán được mã hoá ... loại tài sản này có thể giao dịch trên các nền tảng số và giá trị biến đổi theo thời gian. Ngoài ra, ở khía cạnh thừa kế một số loại đã có thể tiến hành thừa kế theo pháp luật hiện hành như chứng khoán, trái phiếu được mã hoá (tài sản thực được mã hoá), riêng đối với tiền

điện tử bức tranh pháp lý khá phức tạp khi có quốc gia cho phép thừa kế, có quốc gia không cho phép. Loại tài sản thứ hai là loại không có giá trị về kinh tế nhưng có giá trị về tinh thần, văn hoá. Loại tài sản này sẽ đóng vai trò như một phần di sản về tinh thần, tình cảm của người đã khuất, có thể kể đến như hồ sơ cá nhân trên mạng xã hội (Facebook, Instagram), email, blog cá nhân ghi lại suy

nghĩ, kỷ niệm của người đã khuất, và tác phẩm nghệ thuật kỹ thuật số (NFT).

Đối với cách phân loại theo các hình thức biểu hiện của TSA, cách phân loại này gắn liền với dạng biểu hiện phổ biến của tài sản trong không gian ảo, có thể có giá trị tài chính hoặc giá trị ra quyết định, hay giá trị về tinh thần (Bảng 1).

Bảng 1 Phân loại TSA theo hình thức biểu hiện

Loại tài sản	Mô tả	Ví dụ
Tiền ảo (tiền mã hóa)	Tiền kỹ thuật số phi tập trung sử dụng mật mã học.	Bitcoin, Ethereum, Litecoin, Dogecoin, Cardano, Ripple (XRP), Polkadot, Binance Coin, Tether
Vật phẩm trong trò chơi	Tài sản kỹ thuật số được sử dụng trong trò chơi trực tuyến.	Vũ khí ảo, trang phục nhân vật, tiền tệ trong trò chơi điện tử
NFT (Non-Fungible Token)	Mã thông báo duy nhất đại diện cho quyền sở hữu tài sản.	Tác phẩm nghệ thuật kỹ thuật số, âm nhạc, vật phẩm sưu tầm như CryptoPunks và NBA Top Shot
Mã thông báo quản trị	Mã thông báo cho phép người nắm giữ tham gia vào quyết định của dự án.	Rất đa dạng tùy thuộc vào dự án.
Vật phẩm sưu tầm kỹ thuật số	Tài sản kỹ thuật số độc đáo có giá trị sưu tầm.	CryptoPunks, NBA Top Shot
Stablecoin	Tiền mã hóa được neo giá trị vào tài sản ổn định.	Tether (USDT), USD Coin (USDC)
CBDC (Tiền điện tử của ngân hàng trung ương)	Tiền pháp định ở dạng kỹ thuật số do ngân hàng trung ương phát hành.	e-CNY (Trung Quốc), e-Rupee (Ấn Độ), Sand Dollar (Bahamas)
Tài sản thực được mã hóa	Biểu hiện kỹ thuật số của tài sản hữu hình trên blockchain.	Cổ phiếu, trái phiếu, bất động sản được mã hóa

Tuy nhiên, dù tiếp cận phân loại dưới góc độ nào đi chăng nữa TSA vẫn nổi bật bởi giá trị của nó (kinh tế, tài chính, tinh thần) và khả năng chuyển đổi linh hoạt giữa không gian ảo và thực, thậm chí có khả năng biến những tài sản thực thành TSA. Điều này cho thấy, TSA đã hội tụ đầy đủ các yếu tố cho việc xác lập quyền sở hữu nói chung và khả năng thừa kế TSA trên thực tế nói riêng.

Xuất phát từ những quan điểm khác nhau về TSA, mỗi quốc gia trên thế giới có cách tiếp cận và quản lý riêng

đối với tiền ảo. Có quốc gia công nhận tiền ảo như một phương tiện thanh toán hợp pháp, nhưng cũng có quốc gia không thừa nhận hoặc cấm hoàn toàn việc lưu thông tiền ảo. Một số nước như El Salvador, Hoa Kỳ, Canada, Liên minh châu Âu công nhận tiền ảo là tài sản hoặc phương tiện thanh toán hợp pháp. Ngược lại, Trung Quốc, Qatar, Nepal cấm hoàn toàn tiền ảo do lo ngại rủi ro tài chính. Các quốc gia như Hàn Quốc, Thái Lan cho phép giao dịch nhưng không công nhận tiền ảo là tài sản hợp pháp. Nhìn chung, thái độ đối với TSA và

tiền ảo trên toàn cầu đang tiếp tục thay đổi và có xu hướng điều chỉnh linh hoạt theo bối cảnh kinh tế, xã hội và công nghệ.

2.2 Quy định về TSA và thừa kế TSA tại một số quốc gia

Trong bối cảnh công nghệ phát triển mạnh mẽ, giá trị của những tài sản này ngày càng gia tăng, việc quản lý và sử dụng TSA trở thành một vấn đề mang tính thời sự yêu cầu các quốc gia phải xây dựng khung pháp lý phù hợp. Các quy định về TSA và quyền thừa kế TSA ở mỗi quốc gia đặc biệt khác nhau, phụ thuộc vào quan điểm pháp lý và văn hóa riêng. Trong phạm vi bài viết, tác giả đề cập đến các quy định liên quan đến TSA và thừa kế TSA tại một số quốc gia, từ Hoa Kỳ đến các nước châu Âu và châu Á, từ đó có một cách tiếp cận đa dạng hơn cho vấn đề mới mẻ và phức tạp này.

Ở cấp độ toàn cầu, UNESCO ban hành "Hiến chương Bảo vệ Di sản số" vào năm 2003, được 193 quốc gia thông qua nhằm bảo vệ, duy trì tính toàn vẹn của tài nguyên kỹ thuật số. Hiến chương nhấn mạnh trách nhiệm bảo tồn các sản phẩm số có giá trị tư tưởng, thẩm mỹ, văn hóa, đồng thời nghiêm cấm mọi hành vi hủy hoại hoặc xóa bỏ thông tin trực tuyến có ý nghĩa quan trọng [9]. Trong bối cảnh đó, TSA ngày càng được nhìn nhận như một phần của di sản số, với sự đa dạng về giá trị. Một số TSA, như tiền mã hóa, chủ yếu mang giá trị kinh tế, trong khi những tài sản khác, như tác phẩm NFT, có thể tích hợp đầy đủ các giá trị kinh tế, nghệ thuật, văn hóa và tư tưởng. Do đó, việc thừa kế TSA không chỉ đơn thuần là chuyển giao quyền sở hữu mà còn đóng vai trò quan trọng trong bảo tồn di sản số, đảm bảo tính tiếp nối và phát triển bền vững của các giá trị kỹ thuật số trong kỷ nguyên số hóa. Bên cạnh đó, giá trị của TSA trên thế giới ngày càng tăng, theo ước tính Boston Consulting Group, tổng giá trị tài sản kỹ thuật

số toàn cầu dự kiến sẽ đạt 16 nghìn tỷ USD vào năm 2030, chiếm 10 % GDP toàn cầu [10], do đó, nếu thiếu sót những quy định về thừa kế có khả năng dẫn đến thất thoát rất lớn về kinh tế.

Ở Trung Quốc, quốc gia này đã có những bước tiến quan trọng trong việc xây dựng quy định pháp luật liên quan đến TSA, phản ánh ý chí của nhà lập pháp đối với loại tài sản mới này. Thứ nhất, tại Điều 127 BLDS Trung Quốc quy định: *"Nếu pháp luật có quy định về bảo vệ dữ liệu, TSA trên mạng thì ưu tiên áp dụng quy định đó."* [11]. Điều này được xác định rõ ràng rằng TSA là một đối tượng quan trọng của quyền tài sản và đang dần hình thành nền tảng pháp lý bảo vệ loại tài sản này. Mặc dù hiện tại pháp luật Trung Quốc chưa có quy định chi tiết, nhưng với xu hướng phát triển TSA, việc ban hành các quy định pháp lý điều chỉnh là một bước đi tất yếu trong tương lai. Thứ hai, mặc dù chưa có quy định rõ ràng về việc TSA thuộc phạm vi tài sản kế hoạch hay không, nhưng trong quá trình thực hiện xét xử, Thẩm phán Trung Quốc đã linh hoạt áp dụng các quy định liên quan, và nhận định rằng: *"bản chất của TSA là bản quyền tài sản"* từ đó giúp đưa ra quyết định hợp lý, bảo vệ quyền lợi của chủ sở hữu TSA [12], điển hình là phán quyết của Tòa án internet Hàng Châu (China's Hangzhou Internet Court) công nhận tác phẩm nghệ thuật trong bộ sưu tập kỹ thuật số (NFT collection) là tài sản hợp pháp của bên phát hành trong vụ án tranh chấp giao dịch giữa người mua và người bán [13] hoặc Tòa án Chiết Giang, miền Đông Trung Quốc, cho biết các bộ sưu tập token không thể thay thế (NFT – non-fungible token) nên được phân loại là "TSA" và cần được bảo vệ bởi luật thương mại điện tử của nhà nước [12]. Thứ ba, Trung Quốc đã phát triển hệ thống cơ sở dữ liệu thừa kế mang tên "Sách trắng" cho phép người dân để lại di chúc bao gồm TSA. Hệ

thống này không chỉ giúp cá nhân chủ động bảo vệ tài sản của mình và hạn chế tranh chấp thừa kế mà còn có thể thúc đẩy sự phát triển của chính sách về TSA tại Trung Quốc. Những động thái này là minh chứng cho nỗ lực tham gia xu hướng phát triển kinh tế số, góp phần bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp của người dân, cung cấp nền tảng kinh tế kỹ thuật số cho các cá nhân trong xã hội.

Tại Hoa Kỳ, quy định về TSA và thừa kế TSA đang phát triển nhằm quản lý một số loại tài sản như tiền mã hoá, NFT và tài sản trong trò chơi điện tử. Theo pháp luật Hoa Kỳ, TSA không được coi là "tiền" mà là một loại tài sản chịu thuế, chịu sự theo dõi của Sở Thuế vụ Hoa Kỳ (IRS), do đó mọi giao dịch mua bán hay chuyển nhượng đều phải báo cáo và nộp thuế [14]. Một số bang, như Oklahoma, đã công nhận TSA có thể thừa kế theo Đạo luật Quyền truy cập vào tài sản số (RUFADAA), cho phép người được ủy thác tiếp cận tài khoản kỹ thuật số của người đã khuất nếu có sự đồng ý từ trước. Để đảm bảo quyền lợi của người thừa kế, chủ sở hữu cần lập di chúc hoặc văn bản pháp lý, chỉ định rõ người thụ hưởng và cung cấp thông tin truy cập (như mã khóa, ví điện tử) [15]. Nếu không có di chúc, việc phân chia TSA phải qua tòa án. Bên cạnh đó, nhiều công ty cung cấp dịch vụ lưu ký TSA đã xuất hiện, cho phép chủ sở hữu lưu trữ tài sản và chuyển giao cho người thừa kế theo hợp đồng. Những giải pháp này giúp đảm bảo quyền lợi hợp pháp của người thừa kế và thúc đẩy sự phát triển của thừa kế tài sản số trong nền kinh tế số.

Tại Đức, tiền mã hóa không được coi là "tiền tệ" hay "tiền điện tử", nhưng theo Bộ Luật Dân sự Đức (BGB), nó được xem là một loại tài sản [16]. Cơ quan Quản lý Tài chính Đức (BaFin) phân loại tiền mã hóa là "tài sản tài chính", áp dụng các quy định về chống rửa tiền, yêu

cầu các công ty cung cấp dịch vụ TSA phải được cấp phép và tuân thủ quy định an toàn tài chính. Theo luật thừa kế Đức, TSA là một phần di sản, người thừa kế có quyền tiếp cận nhưng cần thông tin đăng nhập và khóa bảo mật. Trong nhiều trường hợp, họ phải xuất trình giấy chứng tử và giấy tờ thừa kế hợp pháp để chứng minh quyền sở hữu. Nếu TSA được lưu trữ trên sàn giao dịch hoặc công ty lưu ký, người thừa kế phải liên hệ với các đơn vị này để hoàn tất thủ tục chuyển giao. Ngoài ra, TSA cần được định giá tại thời điểm thừa kế để xác định nghĩa vụ thuế. Để đảm bảo quyền lợi người thừa kế, chủ sở hữu TSA nên liệt kê thông tin truy cập trong di chúc và sử dụng dịch vụ lưu ký uy tín để hỗ trợ quá trình chuyển giao hợp pháp và thuận lợi.

Như vậy, một số quốc gia trên thế giới đã bắt đầu xây dựng hành lang pháp lý về TSA nói chung và thừa kế TSA nói riêng. Như đã trình bày, các quy định này đều theo hướng trợ việc thực hiện quyền tài sản và quyền thừa kế đối với chủ sở hữu, điều này cũng cho thấy sự quan tâm và xu hướng luật hoá TSA trên thế giới. Việc điều chỉnh lĩnh vực này ngoài vấn đề bảo đảm quyền của cá nhân còn chống được việc thất thoát tài sản hoặc trốn tránh nghĩa vụ tài chính của chủ sở hữu

2.3 Khái quát quy định pháp luật và thực tiễn về TSA và thừa kế TSA tại Việt Nam

Hiện nay, pháp luật Việt Nam vẫn còn nhiều khoảng trống trong việc điều chỉnh TSA khiến loại tài sản này rơi vào vùng "xám" về pháp lý. Dù không bị cấm, TSA cũng chưa được chính thức công nhận, dẫn đến sự thiếu cơ chế bảo vệ và bảo đảm quyền lợi của các bên trong giao dịch và thừa kế. Các văn bản hiện hành như BLDS 2015, Luật Công nghệ thông tin 2006, Luật Giao dịch điện tử 2005 chưa có quy định rõ ràng về TSA gây khó khăn cho người thừa kế khi thực hiện quyền lợi của mình.

Hệ thống pháp luật dân sự Việt Nam theo truyền thống Civil Law (Dân luật), định nghĩa tài sản chủ yếu bằng liệt kê trong các văn bản quy phạm pháp luật. Trong BLDS 2015, tài sản được định nghĩa là “vật, tiền, giấy tờ có giá và quyền tài sản”, trong số các loại tài sản quyền tài sản là quyền chủ thể có thể chuyển đổi giá trị thành tiền như QSDĐ, tài sản trí tuệ,... có tính chất vô hình. Mặc dù pháp luật hiện hành chủ yếu quy định tài sản dưới dạng “quyền trên vật”, TSA chưa được công nhận chính thức nhưng có thể thấy loại tài sản này có nhiều thuộc tính của “quyền tài sản” nếu hiểu theo nghĩa tài sản hữu hình và vô hình. Tuy nhiên, việc không quy định chính thức lại gây ra khó khăn trong việc phân loại, bảo vệ và giải quyết tranh chấp, đặc biệt trong lĩnh vực thừa kế. Điều 609 BLDS 2015 quy định *“Cá nhân có quyền lập di chúc để định đoạt tài sản của mình; để lại tài sản của mình cho người thừa kế theo pháp luật; hưởng di sản theo di chúc hoặc theo pháp luật”*. Như vậy, tài sản là đối tượng của thừa kế, từ việc TSA không được luật định là một loại tài sản không thể hình thành cơ sở cho hoạt động thừa kế, loại tài sản này nằm trong vùng xám của pháp luật kéo theo nguy cơ thất thoát tài sản trên thực tế. Bên cạnh đó, Hiến pháp 2013 quy định cá nhân có quyền sở hữu tài sản hợp pháp, việc sở hữu tài sản có thể đến từ thừa kế di sản, do đó, việc không quy định về TSA và thừa kế tài sản vô hình chung ảnh hưởng đến quyền sở hữu hiến định của cá nhân. Ngoài ra, việc thiếu quy định lỗi công nhận TSA dẫn đến việc không thể áp dụng các quy định về lập di chúc, mở thừa kế, quản lý di sản hoặc các vấn đề liên quan đến nghĩa vụ tài chính đối với người nhận thừa kế, điều này đồng nghĩa với việc người để lại di sản không thể thực thi quyền thừa kế của mình trên thực tế, cũng như người nhận thừa kế cũng không thể thụ hưởng quyền được pháp luật bảo đảm của mình. Tóm

lại, hệ thống pháp luật dân sự và các luật chuyên ngành (như Luật Sở hữu trí tuệ, Luật Chứng khoán, Luật Kinh doanh bảo hiểm) đang thiếu vắng quy định về TSA, điều này dẫn đến việc thừa kế tài sản này không thể tiến hành trên thực tế, nguy cơ thất thoát về kinh tế là hiện hữu, có nguy cơ xảy ra.

Trên thực tế, Việt Nam là quốc gia có sự phát triển nhanh về giá trị TSA, theo Hiệp hội blockchain Việt Nam (VBA), Việt Nam có khoảng 17 triệu người sở hữu tài sản mã hoá, TSA, thị trường giao dịch tài sản mã hoá có quy mô khoảng 107 tỉ USD (đứng thứ 7 thế giới) [17], như vậy giá trị TSA tại Việt Nam rất lớn điều này cũng dẫn đến nguy cơ thất thoát tài sản khi không thể thừa kế theo quy định pháp luật như đã đề cập. Tại Việt Nam, chưa ghi nhận các trường hợp tranh chấp tài sản hoặc thừa kế đối với TSA nhưng ghi nhận vụ án hình sự “cướp tài sản” trong đó tài sản bị cướp là tiền mã hoá bitcoin, tại Bản án hình sự sơ thẩm số 223/2023/HSST ngày 16/5/2023 của Tòa án nhân dân Thành phố Hồ Chí Minh và Bản án phúc thẩm số 841/2023/HS-PT số 01/11/2023 của Tòa án nhân dân Cấp cao tại Thành phố Hồ Chí Minh nhận định *“mục đích của các bị cáo trong vụ án này là chiếm đoạt tiền đồng thông qua việc chiếm giữ bitcoin (tiền điện tử, tiền ảo)”*, nhận định này đã gián tiếp thừa nhận giá trị hiện hữu của tiền ảo và quyền sở hữu đối với loại tài sản này được bảo vệ bởi pháp luật hình sự Việt Nam (thông qua việc áp dụng chế tài hình sự). Trước đó, Trong bản án sơ thẩm Số 22/2017/HC-ST ngày 21/3/2017 của Tòa án nhân dân tỉnh Bến Tre, xét xử vụ kiện hành chính về quyết định truy thu thuế từ giao dịch tiền điện tử, dựa trên nội dung của Điều 105 BLDS 2015, các quy định khác có liên quan, toà án nhận định tiền ảo không phải là hàng hoá, dịch vụ dùng trong kinh doanh, sản xuất, cũng không phải là tài sản chịu thuế theo quy định pháp

luật Việt Nam. Có thể thấy, qua hai bản án có hai quan điểm trái ngược về TSA, tuy nhiên, nếu xét trên phương diện thời gian và góc độ ngành luật, trong áp dụng pháp luật Việt Nam đã có sự thừa nhận (một phần) về TSA, đồng thời bảo vệ quyền sở hữu đối với loại tài sản này.

2.4 Một số hàm ý hoàn thiện pháp luật Việt Nam

Việt Nam vẫn chưa có khung pháp lý cụ thể về TSA và quyền thừa kế TSA, dẫn đến nhiều bất cập trong việc bảo vệ quyền lợi hợp pháp của người sở hữu và người thừa kế. Từ kinh nghiệm lập pháp của một số quốc gia, tác giả đề xuất các giải pháp như sau:

Thứ nhất, cần công nhận TSA là một loại tài sản hợp pháp và bổ sung quy định về tài sản kỹ thuật số trong BLDS. Điều 105 BLDS 2015 nên được mở rộng bao gồm “các loại tài sản khác theo quy định của pháp luật”, tạo cơ sở pháp lý bổ sung TSA vào BLDS từ được quy định trong các luật chuyên ngành (Ví dụ: Luật Công nghiệp công nghệ số đang được xây dựng có đề cập đến tài sản số). Trên thực tế, Bộ Tư pháp nhận định “về bản chất đây là tài sản theo pháp luật dân sự, nên rất khó và thậm chí không thể cấm hay hạn chế việc sử dụng tài sản mã hoá loại này (xu thanh toán) để trao đổi hàng hoá, dịch vụ” [18]. Bên cạnh đó, việc bổ sung TSA vào định nghĩa tại Điều 105 BLDS 2015 sẽ tạo cơ sở cho Việt Nam bắt kịp với các quy định quốc tế, tạo nền tảng pháp lý cho các vấn đề liên quan như sản giao dịch, thuế và thừa kế TSA. Quan trọng hơn, điều này sẽ bảo vệ quyền lợi của chủ sở hữu TSA và người thừa kế, đồng thời nâng cao hiệu quả, hiệu lực của hệ thống pháp luật trước sự phát triển của nền kinh tế số.

Thứ hai, cần xác định phạm vi và đối tượng thừa kế TSA, như đã phân tích TSA được phân thành nhiều loại khác nhau (theo giá trị kinh tế, theo hình thức thể hiện), có loại có thể đo lường bằng giá trị tiền thật, có loại mang giá trị tinh thần, thậm chí có loại đóng vai trò như

một không gian ảo trên mạng. Do tính đa dạng của TSA, cần làm rõ đối tượng và phạm vi thừa kế của loại tài sản này phù hợp với các quy định về quyền riêng tư, trật tự công cộng, cũng như đảm bảo quyền của chủ thể của quyền thừa kế, quyền nhận thừa kế.

Thứ ba, do tính chất bảo mật của TSA nên người nhận thừa kế không thể tiếp cận tài sản một cách trực tiếp, điều này dẫn đến việc trong những tranh chấp về thừa kế hoặc cần chứng minh quyền của mình, họ sẽ không thể thực hiện. Vì vậy, cần thiết lập nghĩa vụ hỗ trợ chứng minh của nhà cung cấp dịch vụ có liên quan đến TSA, ví dụ: trách nhiệm tiến hành niêm phong TSA tại thời điểm nhận được yêu cầu niêm phong để tiến hành thừa kế, trách nhiệm hỗ trợ người nhận thừa kế tiếp cận tài sản, hoàn thiện hệ thống định danh xác thực để phục vụ việc thừa kế tài sản.

Thứ tư, ban hành quy định về bảo vệ quyền riêng tư trong trường hợp thừa kế TSA, về bản chất khi cá nhân tiến hành lập di chúc thừa kế tài sản, điều này ngụ ý họ từ bỏ quyền riêng tư xuất phát từ việc bảo vệ gián tiếp của PLDS về quyền riêng tư. Tuy nhiên, để tránh trường hợp nhà cung cấp dịch vụ sử dụng lý do bảo vệ quyền riêng tư để ngăn chặn việc tiếp cận tài sản từ người nhận thừa kế, cũng như bảo vệ quyền riêng tư của người lập di chúc khỏi sự xâm phạm của người khác cần có những quy định cụ thể. Ví dụ quy định về tự do lựa chọn thừa kế TSA khi bắt đầu sử dụng dịch vụ mạng, qua đó nhà cung cấp dịch vụ xác nhận ý nguyện của người dùng nếu họ tham gia thoả thuận thì coi như từ bỏ một phần quyền riêng tư của mình vì lý do thừa kế tài sản. Nếu người dùng không ký thoả thuận, điều đó có nghĩa là người dùng không muốn từ bỏ quyền riêng tư của mình, do đó phần TSA này không thể được thừa kế. Đây là giải pháp dung hoà giữa quyền riêng tư và quyền thừa kế TSA.

3 Kết luận

Thông qua phân tích một số vấn đề pháp lý cơ bản về TSA và thừa kế TSA, cũng như khảo sát quy định về vấn đề này của một số quốc gia trên thế giới. Nhóm nghiên cứu cho rằng, việc xây dựng một khung pháp lý về TSA là vấn đề tất yếu trong bối cảnh sự phát triển mạnh mẽ của công nghệ số tại Việt Nam. Đồng thời, để

bảo đảm quyền sở hữu nói chung và quyền về thừa kế của cá nhân, cũng như, tránh thất thoát về kinh tế khi TSA không được quản lý, thừa kế theo pháp luật, cần bổ sung loại tài sản này vào khái niệm tài sản, xây dựng quy định về đối tượng, phạm vi thừa kế TSA, quy định về trách nhiệm của các bên liên quan và vấn đề quyền riêng tư trong thừa kế loại tài sản này.

Tài liệu tham khảo

1. Reiff, N. (2024). Here's what can happen to crypto when you die—and why you need to plan ahead. *Investopedia*. Truy cập ngày 24/3/2025, tại <https://www.investopedia.com/heres-what-can-happen-to-crypto-when-you-die-and-why-you-need-to-plan-ahead-123456>
2. Laura M. (2015). Digital asset and intestacy. *Journal of Science & Technology Law*, Vol 21, Issue 2
3. Trang, P. T. (2025). Tài sản ảo: Nhìn Từ góc độ pháp lý tại các quốc gia trên thế giới và Việt Nam. *Tạp chí Ngân hàng*. <https://tapchinganhang.gov.vn/tai-san-ao-nhin-tu-goc-do-phap-ly-tai-cac-quoc-gia-tren-the-gioi-va-viet-nam-15633.html>
4. Zimmer, Z. (2017). Bitcoin and potosí silver: historical perspectives on cryptocurrency. *Technology and Culture*, 58(2), 307-334.
5. Stewart R. Albertson. (2023). Inheritance: What happens to digital assets when you die in California. Truy cập ngày 24/3/2025, tại <https://www.aldavlaw.com/blog/inheritance-what-happens-to-digital-assets-when-you-die-in-california/>
6. Huyền, Ng. (2024). Tài sản mã hóa vào Việt Nam đã lên đến 120 tỷ USD. Truy cập ngày 24/3/2025, tại <https://vneconomy.vn/tai-san-ma-hoa-vao-viet-nam-da-len-den-120-ty-usd.htm>
7. Tsiura, V., Panova, L., & Gramatsky, E. (2024). Virtual assets in the digitalization era: Economic and Private Legal Aspects. *Baltic Journal of Economic Studies*, 10(3), 366-374. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2024-10-3-366-374>
8. Quỳnh, Ch. (2023). Hơn 60 % dân số thế giới dùng mạng xã hội. Truy cập ngày 24/3/2025, tại <https://vtv.vn/the-gioi/hon-60-dan-so-the-gioi-dung-mang-xa-hoi-20230721122601856.htm>
9. UNESCO. (2009). Charter on the Preservation of the Digital Heritage. Truy cập ngày 28/3/2025, tại <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000179529>
10. Boston Consulting Group. (2024). Building the Digital Asset Securities Ecosystem Digital Asset Securities Control Principles for Adoption. Truy cập ngày 25/4/2025, tại <https://web-assets.bcg.com/8f/e0/0364f7cb482381051547be407437/dtcc-digital-assets-dascp-whitepaper-design-final.pdf>
11. Chính phủ Trung Hoa. (2020). 中华人民共和国民法典 (Bộ Luật Dân sự nước Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa). Truy cập ngày 28/3/2025, tại https://www.gov.cn/xinwen/2020-06/01/content_5516649.htm

12. Times, G. (2022). E.China's Hangzhou Internet Court accepts NFT collection as virtual assets in lawsuit. Global Times. Truy cập ngày 25/4/2025, tại <https://www.globaltimes.cn/page/202212/1281213.shtml>
13. Caini , Y. (2022). Chinese court clarifies NFTs are “virtual property.” #SixthTone. Truy cập ngày 25/4/2025, tại <https://www.sixthtone.com/news/1011828>
14. Taxpayer Advocate Service. (2023). Introduction to Digital Assets USA. Truy cập ngày 26/3/2025, tại <https://www.taxpayeradvocate.irs.gov/get-help/general/digital-assets/>
15. Hannibal, B.S. (n.d.). The Revised Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act (RUFADAA). Truy cập ngày 26/3/2025, tại <https://www.nolo.com/legal-encyclopedia/ufadaa.html>
16. Szwajdler, P. (2023). Digital Assets and inheritance law: How to create fundamental principles of digital succession system?. *International Journal of Law and Information Technology*, 31(2), 144-168. <https://doi.org/10.1093/ijlit/eaad014>
17. Ngọc, B. (2025). Hàng trăm tỉ USD trôi nổi trên thị trường tài sản mã hóa, tiền ảo. TUOI TRE ONLINE. Truy cập ngày 25/4/2025, tại <https://tuoitre.vn/hang-tram-ti-usd-troi-noi-tren-thi-truong-tai-san-ma-hoa-tien-ao-20250327124006092.htm>
18. Bộ Tư pháp. (2018). Báo cáo Số 255/BC-BTP về việc Rà soát, đánh giá toàn diện thực trạng pháp luật, thực tiễn về tài sản ảo, tiền ảo ở Việt Nam và quốc tế; nhận diện, đề xuất các định hướng hoàn thiện.

Legal Regulations on the Inheritance of Digital Assets in Some Countries and Implications for Improving Vietnamese Law

Nguyen Duy Dung*, Kim Thanh Hoang Huy, Ho Thi Minh Quan - *nddung@ntt.edu.vn

Faculty of Law, Nguyen Tat Thanh University

Abstract The strong development of digital technology has given rise to a new type of asset – virtual assets – which carry both economic and cultural values, while also posing significant legal challenges. Although some countries around the world have taken certain legal steps to address this issue, Vietnam’s 2015 Civil Code currently lacks specific regulations on virtual assets. This absence has led to ongoing controversy regarding the legality, ownership, and inheritance of such assets. In this article, the author employed secondary document analysis and desk review methods to provide an overview of virtual assets, examine legal regulations on the inheritance of virtual assets in Viet Nam and other countries, and proposed recommendations to improve Vietnamese Law on the matter. The author reported that while some countries have made progress in establishing legal frameworks for virtual asset inheritance, Vietnam’s legal system still revealed many gaps in this area. The inclusion of regulations on virtual asset inheritance would help ensure the protection of individual property rights and could bring significant economic benefits to society.

Keywords Virtual assets, 2015 Civil Code, Ownership rights of virtual assets, Inheritance of Virtual assets